НАРХЛАРНИ МОНОПОЛИЯГА ҚАРШИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ БОЗОР ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯСИНИНГ МАКРОИҚТИСОДИЙ УСТУВОРЛИКЛАРИ

Мингбоев Асқар Қандаҳарович

Ўзбекистон Республикаси Рақобатни ривожлантириш ва истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш қўмитаси,
ORCID: 0009-0008-2655-8404

K E Y W O R D S

монополия, давлат, нархларни тартибга солиш, бозор институционализацияси жараёни, миллий иқтисодиёт, иқтисодий тизим рағбатлантириш, кадрлар салоҳияти, хорижий тажриба, кадрлар тайёрлаш тизими

A B S T R A C T

Мақолада монополияга қарши давлат томонидан нархларни тартибга солишнинг бозор институционализациясининг макроиқтисодий устуворликлари ўрганилган. Монополияга қарши тартибга солишнинг макроиқтисодий устунворликларининг таҳлили амалга оширилган. Нархларни монополияга қарши тартибга солиш механизмини такомиллаштириш йўллари бўйича хулоса ва таклифлар ишлаб чиқилган.

Замонавий бозор иқтисодиёти шароитида монополияга қарши давлат томонидан нархларни тартибга солишнинг бозор институционализацияси жараёни миллий иқтисодиётнинг барқарор ривожланиши учун стратегик аҳамият касб этади. Ушбу жараён нафақат микроиқтисодий даражада индивидуал бозорларнинг самарали функциясини таъминлайди, балки макроиқтисодий миқёсда ҳам иқтисодий тизимнинг умумий барқарорлигини сақлаш ва узоқ муддатли ўсишни рағбатлантиришда муҳим рол ўйнайди. Бозор институтларининг тўғри ташкил этилиши ва уларнинг мувозанатли ривожланиши миллий иқтисодиётнинг ички потенциалини тўлиқ рўёбга чиқариш, ресурсларни самарали ишлатиш ва халқаро рақобатда муносиб ўрин эгаллаш учун зарурий шартдир.

Монополияга қарши тартибга солишнинг макроиқтисодий устуворликлари деганда нафақат монополистик амалиётларнинг олдини олиш, балки иқтисодий тизимнинг умумий мувозанатини таъминлаш, ижтимоий адолатни сақлаб қолиш ва инновацион ривожланишни рағбатлантириш каби кенг қамровли мақсадлар тушунилади. Бу устуворликлар бир-бири билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, уларнинг муваффақиятли амалга оширилиши комплекс ёндашув ва турли иқтисодий сиёсат йўналишларининг ўзаро мувофиқлаштирилиб борилишини талаб қилади. Шунингдек, бу жараён миллий хусусиятлар, иқтисодий ривожланиш даражаси ва халқаро иқтисодий муҳитнинг ўзгарувчан шароитларини ҳисобга олган ҳолда мослашувчан ва динамик бўлиши зарур.

Монополияга қарши давлат томонидан нархларни тартибга солишнинг бозор институционализацияси жараёни макроиқтисодий барқарорлик ва узоқ муддатли иқтисодий ўсишнинг муҳим пойдеворларидан бирини ташкил этади. Бозор институтларининг тўғри шаклланиши ва уларнинг самарали функцияси миллий иқтисодиётнинг рақобатбардошлигини таъминлаш, ресурсларни оптимал тақсимлаш ва макроиқтисодий мувозанатни сақлаб қолишда ҳал қилувчи рол ўйнайди. Douglass North ўзининг "Институтлар, институционал ўзгаришлар ва иқтисодий самарадорлик" асарида таъкидлаганидек, самарали

(cc) BY © *Мингбоев Асқар Қандаҳарович*

институтлар иқтисодий ривожланишнинг асосий омили ҳисобланади.[1]

Бозор институционализациясининг макроиқтисодий устуворликлари бир нечта асосий йўналишларни ўз ичига олади. Биринчи устунворлик сифатида макроиқтисодий барқарорликни таъминлаш кўрсатилиши мумкин. Монополияга қарши тартибга солиш механизмлари нархлар умумий даражасининг барқарорлигини таъминлаш орқали инфляция жараёнларини назорат остида сақлашга ёрдам беради. Paul Samuelson ва William Nordhaus "Иқтисодиёт" дарслигида таъкидлаганидек, монополистик нархлар макроиқтисодий номутаносибликларнинг муҳим сабабларидан бири ҳисобланади.[2] Шу сабабли антимонополия сиёсати макроиқтисодий сиёсатнинг ажралмас қисмига айланади.

Макроиқтисодий барқарорликни таъминлашда монополияга қарши тартибга солишнинг роли айниқса нархлар тизими орқали намоён бўлади. Монополистик тузилмалар нархларни сунъий равишда ошириш орқали умумий нархлар даражасининг кўтарилишига сабаб бўлади, бу эса инфляция спиралини юзага келтириши мумкин. Шунингдек, монополиялар ресурсларни самарали тақсимланишига тўсқинлик қилади, бу эса иқтисодий самарадорликнинг пасайишига олиб келади. Milton Friedman "Капитализм ва эркинлик" асарида монополияларнинг макроиқтисодий барқарорликка салбий таъсирини таҳлил қилиб, рақобат муҳитини сақлаб қолишнинг муҳимлигини таъкидлаган.[3]

Иккинчи муҳим устунворлик иқтисодий ўсишни рағбатлантиришдур. Монополияга қарши тартибга солиш механизмлари инновация ва технологик тараққиётни рағбатлантириш орқали узоқ муддатли иқтисодий ўсишга ҳисса қўшади. Рақобатли муҳит компанияларни янги технологиялар ишлаб чиқиш, маҳсулот сифатини яхшилаш ва харажатларни камайтириш йўлида саъй-ҳаракатлар қилишга ундайди. Joseph Schumpeter "Капитализм, социализм ва демократия" асарида “ижодий вайронагарчилик ёки ижодий бузиб ташлаш” (creative destruction) консепсиясини таклиф қилиб, рақобатнинг инновация жараёнидаги ролини кўрсатган.[4]

Учинчи устунворлик ижтимоий фаровонликни оширишдир. Монополияга қарши тартибга солиш истеъмолчилар манфаатларини ҳимоя қилиш, нархларнинг адолатли даражада бўлишини таъминлаш ва кам таъминланган аҳоли қатламларининг ҳаёт сифатини яхшилаш имкониятини яратади. Arthur Pigou "Фаровонлик иқтисодиёти" асарида ижтимоий фаровонликнинг максималлаштирилиши учун монополияларни тартибга солиш зарурлигини асослаган.[5] Унинг фикрича, монополиялар томонидан ўрнатилган нархлар жамият учун оптимал эмас ва давлат аралашуви орқали бу номутаносибликни бартараф этиш - ижтимоий фаровонликни максималлаштиришда ҳал қилувчи омилдир.

Тўртинчи муҳим устунворлик халқаро рақобатбардошликни таъминлашдир. Замонавий глобаллашган дунё шароитида миллий иқтисодиётнинг халқаро бозорлардаги позицияси унинг ички рақобат муҳитига боғлиқ. Монополистик тузилмалар маҳаллий компанияларнинг халқаро бозорларда рақобат қилиш қобилиятини пасайтиради. Michael Porter "Миллатларнинг рақобат устунлиги" асарида миллий рақобат устунлигини таъминлашда ички рақобат муҳитининг ролини таҳлил қилган.[6]

Бозор институционализациясининг макроиқтисодий устуворликлари контекстида айниқса институционал муҳитнинг сифати муҳим аҳамият касб этади. Olivier Williamson институт сифатининг иқтисодий

[1] North D.C. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 152 p.
[2] Samuelson P.A., Nordhaus W.D. Economics. 19th edition. Boston: McGraw-Hill, 2009. 744 p.
[3] Friedman M. Capitalism and Freedom. Chicago: University of Chicago Press, 1962. 202 p.
[4] Schumpeter J.A. Capitalism, Socialism and Democracy. New York: Harper & Brothers, 1942. 381 p.
[5] Pigou A.C. The Economics of Welfare. 4th edition. London: Macmillan, 1932. 876 p.
[6] Porter M.E. The Competitive Advantage of Nations. New York: Free Press, 1990. 855 p.

© Мингбоев Асқар Қандаҳарович

самарадорликка таъсирини кўрсатган.[7] Самарали антимонополия институтлари яратиш нафақат қонунчилик базасини такомиллаштириш, балки тартибга солувчи органларда малакали кадрлар тайёрлаш, замонавий таҳлил усулларини жорий этиш ва шаффофликни таъминлашни ҳам назарда тутади.

1-жадвал

Монополияга қарши тартибга солишнинг макроиқтисодий устуворликларининг таҳлили

Устунворлик йўналиши	Асосий мақсадлар	Таъсир механизмлари	Кутилган натижалар	Ўлчов кўрсаткичлари
Макроиқтисодий барқарорлик	Нархлар барқарорлиги, инфляция назорати	Монополистик нархларни чеклаш	Макроиқтисодий мувозанат	Инфляция даражаси, нарх индекслари
Иқтисодий ўсиш	Инновация, самарадорлик ошириш	Рақобат муҳитини яратиш	Узоқ муддатли ўсиш	ЯИМ ўсиш суръати, иқтисодий ўсиш
Ижтимоий фаровонлик	Истеъмолчилар ҳимояси	Нархларни пасайтириш, сифатни ошириш	Ҳаёт сифатининг яхшиланиши	Истеъмол индекси, ҳаёт сифати
Халқаро рақобатбардошлик	Экспорт салоҳияти	Ички рақобат кучини ошириш	Глобал бозорларда муваффақият	Экспорт ҳажми, рақобат индекси
Институционал ривожланиш	Бошқарув сифати	Самарали тартибга солиш	Институтлар мустаҳкамлиги	Бошқарув сифати индекси

Монополияга қарши тартибга солишнинг бозор институционализациясида айниқса макроиқтисодий сиёсатлар билан координация муҳим аҳамият касб этади. Антимонополия сиёсати алоҳида олиб борилганда кутилган самарага эриша олмайди. У пул-кредит сиёсати, бюджет-солиқ сиёсати ва структуравий ислоҳотлар билан чамбарчас боғлиқ ҳолда амалга оширилиши керак. John Maynard Keynes "Бандлик, фоиз ва пул умумий назарияси" асарида макроиқтисодий сиёсатлар координациясининг муҳимлигини таъкидлаган.[8]

Пул-кредит сиёсати билан антимонополия сиёсатининг ўзаро таъсири айниқса нархлар барқарорлиги контекстида муҳим аҳамият касб этади. Монополистик нархлар пул сиёсатининг самарадорлигини пасайтириши мумкин, чунки монополистлар монетар стимулларни нархларни ошириш учун ишлатиши мумкин. Шу сабабли Марказий банклар антимонополия органлар билан ҳамкорлик қилган ҳолда пул сиёсатини олиб бориши зарур.

Бюджет-солиқ сиёсати ҳам монополияга қарши тартибга солиш билан чамбарчас боғлиқ. Солиқ тизими орқали рақобатни қўллаб-қувватлаш мумкин. Шунингдек, бюджет маблағлари орқали монополияга қарши органларни зарур ресурслар билан таъминлаш ва уларнинг институционал салоҳиятини ошириш мумкин.

Структуравий ислоҳотлар контекстида монополияга қарши тартибга солиш айниқса муҳим рол ўйнайди. Кўплаб ривожланаётган мамлакатларда давлат секторининг улуши юқори бўлиб, бу монополистик тузилмаларнинг шаклланишига олиб келади. Шу сабабли хусусийлаштириш жараёнлари

[7] Williamson O.E. Markets and Hierarchies: Analysis and Antitrust Implications. New York: Free Press, 1975. 286 p.

[8] Keynes J.M. The General Theory of Employment, Interest and Money. London: Macmillan, 1936. 403 p.

© Мингбоев Асқар Қандаҳарович

антимонополия назоратчилиги остида олиб борилиши зарур.

Монополияга қарши тартибга солишнинг бозор институционализациясида замонавий тенденциялар орасида рақамли иқтисодиётнинг ривожланиши алоҳида эътиборни тортади. Рақамли платформалар анъанавий монополия тушунчасини ўзгартирмоқда ва янги турдаги монополистик кучларнинг пайдо бўлишига олиб келмоқда. Бу ҳолда антимонополия сиёсати янги ёндашувлар ва механизмларни талаб қилади.

Платформ иқтисодиёти шароитида "икки томонлама бозорлар" (two-sided markets) ва "тармоқ таъсири" (network effects) каби ҳодисалар анъанавий антимонополия таҳлилини мураккаблаштиради. Бундай ҳолатларда монополия мавжудлиги ва унинг иқтисодий таъсирини баҳолаш янада мураккаб бўлиб қолади. Jean Tirole ва бошқа замонавий иқтисодчилар платформ иқтисодиёти учун махсус антимонополия ёндашувларини ишлаб чиқиш зарурлигини таъкидлайдилар.[9]

Монополияга қарши тартибга солишнинг бозор институционализациясида халқаро ҳамкорлик ҳам тобора муҳим аҳамият касб этмоқда. Глобаллашув шароитида кўплаб монополистик амалиётлар бир нечта давлат ҳудудларини қамраб олади. Шу сабабли антимонополия органлар ўртасида халқаро ҳамкорлик ва координация зарур бўлиб қолади.

Халқаро антимонополия ҳамкорлиги доирасида бир нечта муҳим йўналишлар мавжуд. Биринчидан, ахборот алмашиш ва энг илғор амалиётлар (best practices) ни тарқатиш. Иккинчидан, қўшма тергов ва назорат чораларини олиб бориш. Учинчидан, антимонополия қонунчилигини мослаштириш (гармонизация қилиш). Тўртинчидан, ривожланаётган мамлакатларга техник ёрдам кўрсатиш.

Монополияга қарши тартибга солишнинг самарадорлигини оширишда замонавий технологиялардан фойдаланиш ҳам муҳим аҳамият касб этади. Big data, сунъий интеллект ва машинали ўрганиш каби технологиялар антимонополия таҳлилини янада аниқ ва самарали қилиш имкониятини беради. Бу технологиялар ёрдамида бозор кучини баҳолаш, нарх дискриминациясини аниқлаш ва картелларга қарши курашиш самарадорлигини ошириш мумкин.

Шунингдек, блокчейн технологияси антимонополия соҳасида шаффофликни ошириш ва маълумотлар хавфсизлигини таъминлаш учун ишлатилиши мумкин. Smart contract технологиялари антимонополия келишувларини автоматик бажариш ва назорат қилиш имкониятини беради.

Монополияга қарши тартибга солишнинг бозор институционализациясида таълим ва кадрлар тайёрлаш масаласи ҳам муҳим ўрин тутади. Самарали антимонополия сиёсати юқори малакали мутахассислар тайёрлашни талаб қилади. Бу нафақат иқтисодий билимларни, балки ҳуқуқий, технологик ва бошқарув кўникмаларини ҳам ўз ичига олади.[10]

Кадрлар тайёрлаш жараёнида назарий билимлар билан амалий тажрибаларни бирлаштириш муҳим аҳамият касб этади. Антимонополия соҳасида ишлаш учун бозор таҳлили, иқтисодий моделлаштириш, статистик таҳлил ва ҳуқуқий экспертиза каби кўникмалар зарур.

Монополияга қарши давлат томонидан нархларни тартибга солишнинг бозор институционализацияси жараёнининг макроиқтисодий устунворликлари замонавий иқтисодий ривожланишнинг асосий йўналишларини белгилайди. Ушбу устунворликлар доирасида энг муҳими макроиқтисодий барқарорлик, иқтисодий ўсиш, ижтимоий фаровонлик ва халқаро рақобатбардошликни таъминлаш ҳисобланади. Бироқ, бу мақсадларга эришиш учун нафақат самарали қонунчилик базаси ва институционал

[9] Tirole J. Economics for the Common Good. Princeton: Princeton University Press, 2017. 576 p.
[10] Авдашева С.Б., Шаститко А.Е. Промышленная и конкурентная политика: от теории к практике взаимодействия // Журнал Новой экономической ассоциации. 2011. № 10. С. 79-103.

(cc) BY © Мингбоев Асқар Қандаҳарович

тузилмалар яратиш, балки уларнинг амалий тадбиқи жараёнида доимий мониторинг, баҳолаш ва такомиллаштириш механизмларини жорий этиш зарур. Шунингдек, антимонополия сиёсатининг самарадорлиги унинг бошқа макроиқтисодий сиёсат йўналишлари билан ўзаро мувофиқлаштирилиб борилишига ва миллий иқтисодиётнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олишига боғлиқ.

Ўзбекистон Республикасида нархларни монополияга қарши тартибга солиш механизмини такомиллаштириш замонавий бозор иқтисодиёти талабларига жавоб берувчи комплекс ёндашувни талаб қилади. Мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар доирасида нарх тартибга солиш тизимининг самарадорлигини ошириш, рақобат муҳитини мустаҳкамлаш ва истеъмолчилар манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича бир қатор муҳим чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Бироқ, мавжуд амалиётни таҳлил қилиш натижасида нархларни монополияга қарши тартибга солиш механизмларида бир қатор тизимли муаммолар мавжудлигини кўрсатмоқда. Жумладан, монопол нархларни аниқлаш бўйича аниқ методиканинг мавжуд эмаслиги, маълумотлар базасига кириш ва ахборот олишдаги тўсиқлар, текширув жараёнларидаги чекловлар ва қонунчиликдаги баъзи ноаниқликлар каби муаммолар тартибга солиш самарадорлигини пасайтирмоқда.

Нархларни монополияга қарши тартибга солиш механизмини такомиллаштириш йўлларини ишлаб чиқишда, биринчи навбатда, методологик базани мустаҳкамлаш зарур. Ҳозирги вақтда товарлари (ишлар, хизматлар) монопол юқори ва монопол паст нархларини аниқлашда Рақобат қўмитаси масъул ходимлари томонидан амалга ошириладиган ишлар кетма-кетлигини белгиловчи йўриқнома мавжуд эмас. Бу масалани ҳал этиш мақсадида устун мавқеини суиистеъмол қилиш ҳолатларини аниқлаш ва самарали таъсир чоралари кўришни ташкил этиш бўйича илмий асосланган методикани ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқ. Методика монополистик хатти-ҳаракатларни аниқлаш мезонларини аниқ белгилаб бериши, устун мавқеини суиистеъмол қилиш ҳолатларини баҳолаш усулларини ўз ичига олаши лозим.

Иккинчи муҳим йўналиш сифатида маълумотлар базаси ва ахборот тизимини такомиллаштириш кўрсатилиши мумкин. Ҳозирда 30 дан ортиқ вазирлик ва идоралар маълумотлар базаси Рақобат қўмитаси маълумотлар базасига интеграция қилинган бўлиб, FAIR TECH ягона ахборот тизими мавжуд. Бироқ, ушбу тизимдан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, сунъий интеллект имкониятларидан фойдаланиш ва маълумотларга кириш жараёнини янада соддалаштириш зарур. Рақамли технологияларнинг жадал ривожланиши шароитида биг дата таҳлили, машинали ўрганиш алгоритмлари ва прогнозлаш моделларидан фойдаланиш нарх мониторинг тизимини янада самарали қилиш имкониятини беради. Сунъий интеллект ёрдамида бозор аномалияларини автоматик аниқлаш, нарх манипуляцияси ҳолатларини прогнозлаш ва тартибга солиш чораларининг таъсирини олдиндан баҳолаш мумкин.

Учинчи йўналиш сифатида институт базасини мустаҳкамлаш ва кадрлар салоҳиятини ошириш масаласини кўрсатиш мумкин. Ҳозирги вақтда ҳудудий органларда қўшимча штат бирликлари зарур бўлиб, хорижий тажрибадан келиб чиқиб мустақил регуляторлар ташкил этиш мақсадга мувофиқ. Кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, халқаро стандартларга мос таълим дастурларини ишлаб чиқиш ва мутасадди ходимларнинг малакасини ошириш бўйича мунтазам тадбирлар ўтказиш зарур. Шунингдек, ҳудудий органлар раҳбарларининг маҳаллий ҳокимият органларидан мустақил бўлишини таъминлаш, раҳбарликка номзод бериш ҳуқуқини вилоят ҳокимликларидан олиб ташлаш масаласини ҳали қилиш муҳим аҳамият касб этади.

Тўртинчи йўналиш қонунчилик базасини такомиллаштириш ва норматив-ҳуқуқий ҳужжатлардаги зиддиятларни бартараф этишдир. Ҳозирги вақтда "Рақобат тўғрисида"ги Қонун ва унга оид норматив ҳужжатларда баъзи ноаниқликлар мавжуд. Масалан, Рақобат қўмитаси нархларни тартибга солувчи орган эмас, у фақат назорат

(cc) BY © Мингбоев Асқар Қандаҳарович

қилувчи орган ҳисобланади, аммо амалиётда бу принцип ҳар доим ҳам аниқ татбиқ этилмайди. Вазирлар Маҳкамасининг 2023-йил 29-декабрдаги 722-сон қарори 1-иловаси билан Товарларга (ишлар, хизматларга) тартибга солинадиган нархларни (тарифларни) шакллантириш, декларация қилиш (тасдиқлаш) ва белгилаш ҳамда уларнинг қўлланишини давлат томонидан назорат қилиш, шунингдек, товар ва молия бозорида сотиладиган товарларнинг (ишлар, хизматларнинг) монопол юқори ва монопол паст нархларини аниқлаш тартиби тўғрисида Низом тасдиқланган. Низомнинг 32-бандида устун мавқега эга хўжалик юритувчи субъектлар ва табиий монополия субъектлари учун давлат томонидан тартибга солинадиган нархларни декларация қилиш (тасдиқлаш) тартиби белгиланган. Бироқ нархлари давлат органлари томонидан тасдиқланмайдиган, аммо устун мавқега эга бўлган субъектлар учун ушбу масала этарли даражада тартибга солинмаган. Бу эса амалиётда нархларни Низом талабларига мувофиқ шакллантирмаслик, асоссиз равишда ошириш, устун мавқени суиистеъмол қилиш ҳолатлари ҳамда назорат жараёнларида мураккабликлар юзага келишига олиб келмоқда. Қонунчиликда такрорланувчи функсиялар, бир-бирига зид нормалар, текшириш жараёнини мураккаблиги муаммони янада чуқурлаштиради. Мавжуд қонунчилик базасини такомиллаштириш ва норматив-ҳуқуқий ҳужжатлардаги зиддиятларни бартараф этиш нархларни монополияга қарши тартибга солиш самарадорлигини ва истеъмолчилар манфаатларини ҳимоя қилишда муҳим аҳамият касб этади.

Бешинчи йўналиш сифатида нархларни тартибга солиш механизмларини диверсификация қилиш ва рақамлаштириш кўрсатилиши мумкин. Ҳозирда амалдаги нархларни келишиш, чекланган коэффициент белгилаш, биржа нархлари учун спрейт қўйиш каби механизмлар етарли эмас. Янги механизмлар сифатида нархларни келишишни рақамлаштириш, биржа нархига қўлланилган спрейт нархидан келиб чиқиб маҳсулот реализацияси занжирининг кейинги босқичида ҳам чекланган рентабеллик даражасини белгилаш, нархни декларация қилишни рақамлаштириш каби ёндашувлар таклиф этилиши мумкин. Рақамли платформалар орқали нарх мониторинг ва тартибга солиш жараёнларини автоматлаштириш, реал вақт режимида нарх ўзгаришларини кузатиш ва тезкор чоралар кўриш имкониятини яратади.

Douglass North таълимоти нуқтаи назаридан нархларни монополияга қарши тартибга солиш фақатгина иқтисодий масала эмас, балки институционал ва сиёсий тизимлар самарадорлигига боғлиқ жараёндир. Самарали нарх сиёсатини амалга ошириш учун иқтисодий институтларнинг очиқлиги ва ҳуқуқий механизмлар барқарорлиги таъминланиши шарт.

Хулоса қилиб айтганда, Ўзбекистонда нархларни монополияга қарши тартибга солиш механизмини такомиллаштириш методологик база, институт салоҳияти, қонунчилик базаси ва рақамли технологиялар каби турли йўналишларни қамраб олувчи комплекс ёндашувни талаб қилади. Таклиф этилаётган чора-тадбирларнинг амалга оширилиши рақобат муҳитини мустаҳкамлаш, истеъмолчилар манфаатларини ҳимоя қилиш ва миллий иқтисодиётнинг самарадорлигини ошириш учун муҳим аҳамият касб этади.

Адабиётлар рўйхати

1. North D.C. Institutions, Institutional Change and Economic Performance
2. Samuelson P.A., Nordhaus W.D. Economics
3. Friedman M. Capitalism and Freedom
4. Schumpeter J.A. Capitalism, Socialism and Democracy
5. Pigou A.C. The Economics of Welfare
6. Porter M.E. The Competitive Advantage of Nations
7. Williamson O.E. Markets and Hierarchies: Analysis and Antitrust Implications
8. Keynes J.M. The General Theory of Employment, Interest and Money
9. Tirole J. Economics for the Common Good
10. Авдашева С.Б., Шаститко А.Е. Промышленная и конкурентная политика: от теории к практике взаимодействия

© Мингбоев Асқар Қандаҳарович